

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 30. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

IV.

Predno končamo svoj pregled o letošnjem deželno-zborskem zasedanji, pogledati je nam dalje na sever k našim bratom Čehom. V češkem, moravskem in šleškem deželnem zboru bila so tudi letos večkrat na dnevnem redu politična vprašanja, zlasti narodna. Šleški deželni zbor je letos postopal proti Slovanom po njegovi stari metodi. Zavrnil je vse slovanske zahteve. Koalicija ni ublažila šleških Nemcev, kakor tudi ni koroških Nemcev ali pa isterskih Italijanov. Šleški deželni zbor nam najbolje kaže, da je bilo prazno upanje nekaterih Slovanov, da se bodo Nemci vsled koalicije kaj premenili. Spravljivejši se kažejo le tam, kjer jim že prede in že morejo gledati, kako si na kak zvižčen način zagotove svoje predpravice. Kjer pa tega ni, pa Nemci ostanejo stari.

Nekoliko prijenljivejši so pa postopali Nemci na Češkem in Moravskem. Dogodki so jih prisilili, da morajo tukaj računati s Čehi. Na Češkem so že tako v manjšini in bi njih veljava popolnoma propala, da niso v češkem plemstvu našli zaveznika, na Moravskem se pa tudi Nemcem že majejo tla. Občino za občino zgublajo, in le vprašanje časa je, doklej ostanejo v večini še v deželnem zboru. Čehi so v teh deželah postali tak faktor, da morajo računati ž njimi.

Zaradi tega so pa v češkem in moravskem deželnem zboru letos slišali Čehom prijaznejši glasi iz nemškega tabora, nego je bila navada doslej. Moravski deželni zbor je celo dovolil Čehom neko deželno češko realko. S tem pa približno še ni poravnano nerazmerje mej nemškimi in češkimi srednjimi šolami na Moravskem. Še vedno je prvih nerazmerno preveč. Priznati pa moramo, da je to vsekako veselo znamenje. Pred desetimi leti bi bili mislili, da je nemogoče, da bi deželni zbor moravski se za kaj takega odločil. Gospodje se že pripravljajo na to, da pridejo kdaj v manjšino, in za tedaj bi se radi neko-

liko spravili s Čehi, da bi Čehi potem nemškega vpliva na Moravskem ne porinili popolnoma v meje, katere mu gredo.

V češkem deželnem zboru so se pa slišali glasovi od nemške strani, v katerih so Nemci naravnost naglašali, da priznajo važnost češčine. Naglašalo se je, da vedno več Nemcev češki zna. Tožilo se je pa, da število Čehov večjih nemščine pojema. Taka prikazen je pač celo naravna. Čehi napredujejo v vsakem oziru in zatorej njih jezik in njih slovstvo od dne do dne pridobiva večjo važnost; čim bolj se množi njih slovstvo, tem manj so navezani na nemško in zanimanje za nemški jezik mora pri njih vsled tega pojemati. Avstrijski Nemci pa ne napredujejo v taki stopinji kakor Čehi in se zatorej mora krčiti polje njih jeziku. Prisiljeni so po tem takem učiti se češčine. V čeških krajih je češčina tako samostojna postala, da brez nje ni moč več izhajati. Če se Nemci zanimajo za češčino, ne vodi jih pri tem kaka ljubezen do Čehov, ampak jedino njih lastni interesi.

Sicer so pa semtertja nemški liberalci celo ponujali Mladočehom spravo, ako bi ti hoteli popustiti svoje državno pravo. Tu je jako značilno in le kaže, da se nemšk demokratični elementi nič kaj dobro ne čutijo pri koaliciji, ki pred vsem zastopa le interese veleposestnikov in bi bili pod gotovimi pogoji nekateri pripravljeni celo zvezati se z liberalnimi Čehi. Mi smo prepričani, da hitro do kake take zveze ne pride, ali polagoma se pa le utegnejo demokratični elementi vseh avstrijskih narodov zavezati proti veleposestnikom. Seveda morajo se poprej še politične razmere precej premeniti. Sedaj imajo tudi liberalni Nemci v narodnem oziru tako dobre zaveznike v veleposestvu, da jim ne kaže jih zapuščati. Mladočehom se tudi le zaradi tega tako laskajo, da pritiskajo na veleposestnike, in jih silijo, da izpolnijo vsako njih željo, češ, drugače se zavežemo proti vam.

V minolem zasedanji češkega deželnega zbora so veleposestniki skoro v vseh narodnih vprašanjih glasovali z Nemci. Očitno so kazali, da jim zlasti za češko državno pravo ni prav nič. Popolnoma so zatajili svoje prejšnje nazore, zginil je iz njih popolnoma ves narodni ponos.

Minolo zasedanje deželnega zbora je najbolje pokazalo, da veleposestniki povsod v politiki zasledujejo le svoje stanovske koristi. Češko državno pravo so zagovarjali le tako dolgo, dokler so se nadejali, da se ž njim obnove njih fevdalske predpravice. Ko pa vidijo, da bi Češka država bila demokratična, vse drugače demokratična, kakor je Ogerska, ako se obnovi češko državno pravo, so se pa jeli družiti z Nemci proti češkemu državnemu pravu. Sedaj povsod kažejo le svoje avstrijstvo in to seveda le zaradi tega, ker imajo v Avstriji, kakor je sedaj vrejena, še velike predpravice.

Tako postopanje se pa utegne še kdaj maščevati. Tudi drugi sloji prebivalstva se utegnejo polagoma navzeti njih politike in varujoč svoje stanovske interese združiti proti njim. Če se je zgodovinsko veleposestvo združilo s centralisti proti češkemu demokratom, pač ni nobene nekega vzroka več, da bi se Mladočehi ob ugodni priliki ne smeli združiti z demokratičnimi Nemci proti njim. Čim bolj bodo veleposestniki povsod gledali le na svoje koristi, tembolj bodo tudi druge stranke prisiljene nastopati proti njim. Od kar so se veleposestniki zavezali z židovskimi liberalci, tudi njih stranka nima nobene prave pravice do obstanka, ker ne vrši več nobene velike naloge. Sporazumljenje mej Nemci in Čehi se je pa s tem le olajšalo. Češki zastopniki morajo prej ali slej spoznati, da na obnovljenje češkega državnega prava ni misliti, ko so se veleposestniki, ki so bili najvažnejši faktor v tem boju, temu pravu izneverili. Ko pa češki poslanci polagoma popuste to pravo, se bode pa že polagoma našla pot za spravo mej Nemci in Čehi na Češkem, posebno ker prvi sami že spoznavajo, da Čehov ne bode več moč prezirati. Ako pa Čehi svoje državno pravo popuste, se pa tudi lahko bolj približajo drugim avstrijskim Slovanom in prevzamejo nekako njih vodstvo. Poslednji čas se v mladočeških listih ponavljajo kaj prijazni glasovi za Poljake. Poslednji sicer še ne zaupajo tem glasom, ali vendar ni izključeno, da se poljska demokratična in mladočeška stranka malo zblížata.

Tako utegne zblížanje veleposestnikov z liberalci biti začetek k večji in naravnejši preosnovi avstrijskih strank, ki naposled baš veleposestnikom ne bode v korist. Druge stranke se bodo bolj zblížale in veleposestvo prisilile, da se umakne iz političnega življenja na svoje gradove, ker je v političnem življenju postalo nepotrebno in celo škodljivo. Veleposestniki se bodo tedaj še kesali, da so se tako odločili od naroda, ali bode prepozno.

S tem končujemo letošnji pregled po deželnih zborih. Videli smo, da so v vseh deželnih zborih se tudi letos razpravljala politična vprašanja, da moč koalicije ni tako velika, da bi ta vprašanja potisnila z dnevnega reda, pač pa je pričakovati, da politična vprašanja porinejo z dnevnega reda koalicijo.

Politični pregled.

Košut. — Ogerski državni zbor je sklenil, da so v zapisnikih uvekovečijo zasluge Košutove za domovino. Odklonil je

ta predlog, da bi se Košut pokopal na državne stroške in se mu na državne stroške postavil spomenik. Zato je pa mesto Budimpešta sklenilo plačati njegov pogreb in te dni so truplo Košutovo in pa trupli njegove žene in hčere, ki sta dosedaj počivali v Genui, prepeljejo v Budimpešto. Prebivalstvo budimpeštansko ni bilo zadovoljno, da zbornica ni bolj počastila Košuta in je svojo nevoljo pokazalo z izgredi. Vojaki morali so delati red. Prebivalci so pri tem nalašč iz oken kamenje na vojake metali. Več oken so pobili in tudi po nekaterih prodajalnicah nekaj razbili. Vlada je v veliki zadregi, in govori se že o ministerski krizi zaradi dogodkov povodom Košutove smrti.

Ulični napisi. — Praški Nemci bi radi na vsak način preprečili jedino češke ulične napise. Vložili so že proti občini nekaj tožb, ker so se jim nabili na hiše jedino češki napisi. Nemški hišni posestniki mislijo, da se jim s tem moti njih posestveno pravo. Najbrž ne bodo nič opravili, ko je občina že dosedaj imela pravico nabijati table z uličnimi napisi na stene. Na to pa ne pride, v kakem jeziku je napis. Dvorni svetnik prof. Rando tudi misli, da Nemci nimajo pravice do posestvene tožbe, ker proti oblastvom kot takim tožba zaradi motenja posesti, ni dopustljiva. Do sedaj je najvišje sodišče vse take tožbe zavrnilo. Le tedaj je proti občini taka tožba mogoče ako občina nastopa kot zasebnika ali fiskus, ali pa posestnik kake posesti. Radovedni smo, kako se stvar konča.

Socijalističen shod na Dunaju. — Ta teden je zboroval na Dunaju shod avstrijskih socijalnih demokratov, da se je posvetoval, kako bi se dala v Avstriji doseči občna volilna pravica. K temu shodu se je zbralo kacic 150 odposlancev raznih delavskih društev, mej njimi mnogo čeških in se zatorej na shodu govori nemški in češki. Iz Nemčije so prišli Bebel, Singer in Gerisch. Več govornikov je priporočalo občen štrajk, drugi so pa temu ugovarjali, ker delavci za to še niso pripravljeni. Treba je poprej delavce dovolj vzbuditi. Sicer pa tudi razmere za občen štrajk niso posebno ugodne. Nekateri govorniki so naglašali, da bi z zahtevo za občno volilno pravico združili tudi zahtevo osemurnega delavnika. Delavci bi se potem lažje pridobili za štrajk.

Bolgarija. — Četudi je knez pomilostil metropolita Klementa, vendar razpor mej tem in vlado še ni poravnana. Klement se je namreč z ozirom na to, da ga sveta sinoda od njegove škofije v Trnovem še ni odstavila, hotel iz zapora naravnost tja podati. Vlada mu je pa to zabranila in mu naznanila, da mu pusti kjerkoli drugod v Bolgariji bivati. Le v Trnovem ne. Da se Klement tej zahtevi vladni, ne vda, je umevno. Posredovati bo morala v tem slučaju sveta sinoda. Ako ta na željo vladno odstavi Klementa od trnovske škofije, potem dobro, ako pa ta tega ne stori, potem je vlada v zadregi. Metropolit ima v Trnovem dosti privržencev, ki bi mu pri njegovem prihodu hoteli napraviti sijajni vsprejem. Ker pa ima metropolit tudi nasprotnike ondi, bi tako mej temi in privrženci prišlo do velikih demonstracij, ki bi vladi gotovo ne bile ljube iz raznih ozirov. Časopisje bi namreč dobilo s tem priliko udrihati po vladi.

Rusija in Nemčija. — Dober vpliv rusko-nemške trgovinske pogodbe se kaže že na obeh straneh. Iz Nemčije in Rusije se čujejo poročila o dobro pričetih kupčijah od strani trgovskih in obrtnijskih podjetij. — Nekemu angleškemu listu se iz Peterburga javlja, da se tekom letošnjega poletja snideta ruski car in nemški cesar. Kraj snidenja še ni določen. — Ruski car se je proti nekemu ruskemu državniku izrazil, da je anarhija edini veliki sovražnik miru in napredka in tega sovražnika je treba ugonobiti. Zaradi tega vidijo veliki državniki v rusko-nemški trgovinski pogodbi nekako oviro proti napadom socijalistov in anarhistov.

Francija. — Dosedaj so spadale kolonije, to je francoske naselbine v tujih krajih pod upravo ministra vnanjih rečij. Sedaj so napravili zakon, po katerem se ustanovlja novo